

دیدگاه دانشجویان پزشکی دانشگاه علوم پزشکی بیرجند در مورد معیارهای ارزشیابی اساتید در سال ۱۳۸۸

آزیتا فشارکی نیا^۱، طاهره خزاعی^۲، زهره خزاعی^۳، محبوبه محمدپور^۴

چکیده

زمینه و هدف: یکی از رویکردهای ارتقای کیفیت آموزش، ارزشیابی عملکرد آموزشی اساتید و یکی از متداول‌ترین این روش‌ها، ارزشیابی آموزش توسط دانشجویان است. مطالعه حاضر با هدف تعیین معیارهای مهم ارزشیابی اساتید از دیدگاه دانشجویان پزشکی انجام شد.

روش تحقیق: در این مطالعه توصیفی-مقطعی، تمامی دانشجویان پزشکی مشغول به تحصیل در دانشگاه علوم پزشکی بیرجند در سال تحصیلی ۱۳۸۸ (۲۰۰ نفر) به روش سرشماری انتخاب و دیدگاه آنان مورد ارزیابی قرار گرفت. ابزار سنجش، پرسشنامه محقق‌ساخته، شامل ۵۵ سؤال در شش حیطه مهارت‌های تدریس، ویژگی‌های فردی، مهارت‌های ارتباطی، مهارت‌های ارزشیابی، مهارت‌های بالینی و رعایت اصول و قوانین آموزش بود. داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار SPSS و آمار توصیفی (فراوانی، میانگین و انحراف معیار) و آزمون‌های کای‌اسکوئر، تی و آنالیز واریانس یک‌طرفه در سطح معنی‌داری $P < 0/05$ تجزیه و تحلیل شدند.

یافته‌ها: در بخش مهارت‌های تدریس از نظر بیشتر دانشجویان، مهم‌ترین اولویت در ارزشیابی استاد «قدرت بیان و تفهیم مطالب درسی» (۸۸/۵٪) بود. در بخش ویژگی‌های فردی «داشتن ظاهر مرتب و آراسته» (۵۸/۵٪)، در بخش مهارت‌های ارتباطی «عدم جبهه‌گیری و تحقیر دانشجویان» (۶۸/۵٪) در بخش رعایت اصول و قوانین آموزشی، «ارائه یک جزوه جامع و کامل برای درس مربوطه و رعایت زمان دقیق شروع و پایان کلاس» (۳۴٪) و در بخش مهارت‌های ارزشیابی «متناسب بودن ارزشیابی اساتید با مطالب تدریس‌شده» (۴۸/۵٪) مهم‌ترین اولویت بود. علاوه بر این بین جنس دانشجویان با معیار ویژگی‌های فردی استاد و مقطع تحصیلی با مهارت‌های ارزشیابی استاد، رابطه معنی‌دار آماری وجود داشت ($P < 0/05$).

نتیجه‌گیری: اگرچه دانشجویان با برخی عوامل ارزشیابی اساتید آشنا هستند، اما از قدرت قضاوت کافی در مورد اساتید برخوردار نیستند؛ اما همه آنچه را که بر اساس معیارهای علمی برای یک استاد خوب لازم است، مهم نمی‌دانند و همین امر ممکن است از اعتبار و پایایی ارزشیابی‌های دانشجویی بکاهد.

واژه‌های کلیدی: آموزش پزشکی، سنجش آموزش، کادر آموزش پزشکی، دانشجویان پزشکی

مراقبت‌های نوین، فصلنامه علمی-پژوهشی دانشکده پرستاری و مامایی دانشگاه علوم پزشکی بیرجند. ۱۳۹۰؛ ۹(۱): ۴۹-۵۶

دریافت: ۱۳۹۰/۰۷/۱۷ اصلاح نهایی: ۱۳۹۰/۰۴/۰۴ پذیرش: ۱۳۹۱/۰۴/۱۷

^۱ دانشیار گروه بیماری‌های کودکان، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی بیرجند، ایران

^۲ نویسنده مسؤؤل، عضو هیات علمی گروه اتاق عمل و هوشبری، دانشکده پیراپزشکی، دانشگاه علوم پزشکی بیرجند، ایران

آدرس: خیابان غفاری - دانشگاه علوم پزشکی بیرجند - دانشکده پیراپزشکی

تلفن: ۰۵۶۱۸۸۲۵۵۴۴۵ - پست الکترونیکی: azar.khazaie@yahoo.com

^۳ استادیار گروه آموزشی زنان و زایمان، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی بیرجند، ایران

^۴ پزشک عمومی

مقدمه

می‌شوند (۸).

از طرفی مطالعات مختلف نشان داده است که ارزشیابی‌های مستمر و مداخلات لازم بر اساس نتایج آنها، تأثیر غیر قابل انکاری در بهبود روند آموزش در همه سطوح دارند؛ با توجه به چنین اثراتی است که صاحب‌نظران بر کاربرد روش‌های امتحان شده و دقیق‌تر برای ارزشیابی تأکید دارند (۹).

از نتایج حاصل از داده‌های ارزشیابی، اساتید برای ارتقای عملکرد آموزش خود استفاده می‌کنند و مدیران آموزشی این نتایج را برای ارزشیابی اساتید مربوطه به کار خواهند برد (۱۰).

به نظر می‌رسد، با توجه به اهمیت ارزشیابی باید پرسشنامه‌هایی طراحی گردد که بتوان به طور دقیق نظرات دانشجویان را بدون تحت تأثیر قرار گرفتن در موقعیت‌های مختلف جمع‌آوری نمود.

شناخت اختلاف نظرات و اشتراک نظرهای اساتید و دانشجویان در مورد عوامل مؤثر در ارزشیابی استاد توسط دانشجو می‌تواند ما را در این امر یاری دهد (۳).

مطالعه حاضر با هدف تعیین دیدگاه دانشجویان در خصوص معیارهای ارزشیابی انجام شد.

روش تحقیق

در این تحقیق که به صورت مقطعی انجام شد، تمامی دانشجویان پزشکی دانشگاه علوم پزشکی بیرجند در مقاطع علوم پایه، فیزیوپاتولوژی، استاژر یک، استاژر دو و اینترن مشغول به تحصیل در سال ۱۳۸۸ (۲۰۰ نفر) انتخاب و دیدگاه آنان مورد ارزیابی قرار گرفت.

ابزار سنجش پرسشنامه‌ای محقق‌ساخته بود که با استفاده از معیارهای ارزشیابی استاد برای ارتقا و پرسشنامه نظرسنجی دانشجویان از اساتید، تنظیم گردید.

پرسشنامه شامل ۵۵ سؤال در شش حیطه مهارت‌های تدریس (۱۵ سؤال)، ویژگی‌های فردی (۶ سؤال)، مهارت‌های ارتباطی (۴ سؤال)، رعایت اصول و قوانین آموزش (۷ سؤال)، مهارت‌های ارزشیابی (۵ سؤال) و مهارت‌های بالینی (۱۸ سؤال) بود. گزینه‌های پرسشنامه به صورت بسته و با استفاده از مقیاس پنج درجه‌ای لیکرت از بی‌اهمیت تا بسیار مهم تنظیم شده بودند که به ترتیب نمره ۱-۵ به آن تعلق می‌گرفت.

آموزش کلید شکوفاکردن همه توانایی‌های سرشتی است که در درون هستی هر فرد نهفته است. آموزش، نمایش دانش نیست، بلکه فرایندی است که شامل شناسایی سطح یادگیری و تصمیم‌گیری جهت مداخلات تسریع‌کننده یادگیری می‌باشد (۲،۱).

آموزش یکی از وظایف اصلی دانشگاه‌ها می‌باشد و مدرسین یکی از اجزای کلیدی و مؤثر فرایند آموزش هستند. همان‌طور که مراکز آموزشی موظفند اطلاعات لازم در مورد چگونگی پیشرفت تحصیلی دانشجویان و اجرای مؤثر برنامه‌های آموزشی مؤسسه خود را جمع‌آوری کنند، لازم است به ارزشیابی اساتید خود نیز بپردازند (۳).

ارزشیابی به یک فرایند نظام‌دار (سیستماتیک) برای جمع‌آوری، تحلیل و تفسیر اطلاعات اطلاق می‌گردد (۴).

Chickering به ارزشیابی، به عنوان عامل توسعه و کمال می‌نگرد و توسعه را در جهات گوناگون مانند توسعه شخصیتی، اخلاقی، ذهنی، انگیزشی، دانشی و... مورد توجه قرار می‌دهد (۵).

ارزشیابی عملکرد اساتید یکی از ابزارهای مهم در فرایند فعالیت‌های آموزشی است و این مکان را فراهم می‌سازد تا بر اساس نتایج حاصله، نقاط قوت و ضعف را تشخیص داده و با تقویت جنبه‌های مثبت در رفع نارسایی‌های آن گام مؤثری برداشته شود. یکی از مشکلات دانشگاه‌ها و مراکز آموزشی مسأله ارزشیابی از فعالیت مدرسان گزارش شده است (۶).

یکی از روش‌هایی که امروزه کاربرد دارد، استفاده از نظرات دانشجویان است که در بسیاری از دانشگاه‌های بزرگ دنیا همراه با سایر روش‌ها جهت ارتقای کیفیت برنامه‌های آموزشی از آن استفاده می‌شود (۷).

برخی از محققان، ارزشیابی از طریق دانشجویان را به عنوان بهترین نوع ارزشیابی شناخته‌اند؛ زیرا معتقدند دانشجویان تنها افرادی هستند که به طور مستقیم توسط استادان آموزش داده می‌شوند و بنابراین، برای ارزشیابی از فعالیت‌های آموزشی، آنان در بهترین شرایط قرار دارند؛ در مقابل گروهی دیگر اعتقاد دارند که دانشجویان از بلوغ و رشد کافی برای قضاوت در مورد آموزش برخوردار نبوده و با مفهوم تدریس و یادگیری آشنا نمی‌باشند و بسادگی با یک نمایش جذاب یا نمره خوب اغفال

و تفهیم مطالب درسی، در حیطه رعایت اصول و قوانین آموزشی ۸۰ نفر (۴۰٪) ارائه یک جزوه جامع و کامل برای درس مربوطه، در حیطه مهارت‌های ارزشیابی ۹۷ نفر (۴۸/۵٪) متناسب بودن ارزشیابی استاد با مطالب تدریس‌شده، در حیطه ویژگی‌های فردی استاد ۱۱۷ نفر (۵۸/۵٪) داشتن ظاهر مرتب و آراسته، در حیطه مهارت‌های ارتباطی ۱۳۷ نفر (۶۸/۵٪) عدم سوگیری و تحقیر دانشجویان و در حیطه مهارت‌های بالینی ۸۷ نفر (۸۰/۶٪) مفید و کاربردی بودن آموزش درمانگاهی را «بسیار مهم» دانستند. (لازم به ذکر است ۱۱۸ نفر از دانشجویان، مهارت‌های بالینی را ارزیابی کردند.) (جدول ۱).

میانگین نمره دیدگاه دانشجویان در حیطه ویژگی‌های فردی در دانشجویان دختر، به طور معنی‌داری از دانشجویان پسر بیشتر بود ($P = 0/05$) و دختران در ارزشیابی‌های خود در مقایسه با پسران، به ویژگی‌های فردی استاد اهمیت بیشتری می‌دادند (جدول ۲)؛ ولی در سایر حیطه‌ها، رابطه معنی‌داری بین دو جنس مشاهده نشد ($P > 0/05$).

میانگین نمره دیدگاه دانشجویان در حیطه مهارت‌های ارزشیابی بین مقاطع تحصیلی دانشجویان اختلاف معنی‌داری داشت ($P < 0/01$) و آزمون تعقیب توکی نشان داد که این اختلاف بین مقطع علوم پایه و بالینی است؛ بدین صورت که میانگین نمره دیدگاه دانشجویان در مهارت‌های ارزشیابی دانشجویان مقطع علوم پایه بالاتر از میانگین نمره دانشجویان در مقطع بالینی بود (جدول ۲)؛ میانگین نمره سایر حیطه‌ها بین مقاطع تحصیلی اختلاف معنی‌داری نداشت (جدول ۲).

بحث

نتایج این تحقیق نشان داد تسلط علمی استاد بر موضوع درس، تلاش در تفهیم مطالب علمی به دانشجو و قدرت بیان وی، اهمیت بسیار بالا و تقریباً یکسانی برای دانشجویان در ارزشیابی اساتید دارد؛ به طوری که گاهی اوقات مشاهده می‌شود با وجود تسلط علمی استاد بر موضوع درس، ارزشیابی وی توسط دانشجویان به دلیل ضعف در قدرت بیان و انتقال مفاهیم تحت تأثیر قرار می‌گیرد و کاهش می‌یابد؛ مطالعات قربانی و همکاران (۱) و عابدین و کیلی و همکاران (۱۱) نیز نشان داد که خصوصیات یک استاد خوب دانشگاهی از دید دانشجویان، به

حداقل و حداکثر در هر حیطه به ترتیب مهارت‌های تدریس ۱۵-۷۵، ویژگی‌های فردی ۶-۳۰، مهارت‌های ارتباطی ۴-۲۰، رعایت اصول و قوانین آموزشی ۷-۳۵، مهارت ارزشیابی ۵-۲۵ و مهارت بالینی ۱۸-۹۰ بود.

روایی پرسشنامه با استفاده از اعتبار محتوا و پایایی آن از طریق آزمون مجدد کسب گردید. برای تعیین روایی به پنج نفر از اعضای هیأت علمی صاحب‌نظر داده و نظرات اصلاحی ارائه‌شده در پرسشنامه منظور گردید. به منظور تعیین پایایی، پرسشنامه بین ۳۰ نفر از دانشجویان توزیع گردید و مجدداً بعد از ۱۰ روز همان پرسشنامه به آنان داده شد و ضریب همبستگی بین دو مرحله با $r = 0/83$ محاسبه شد. پرسشنامه‌ها با مراجعه حضوری به دانشجویان تحویل و پس از یک ساعت جمع‌آوری گردید.

داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار SPSS (ویرایش ۱۱/۵) و آمار توصیفی (فراوانی، میانگین و انحراف معیار) و استنباطی کای‌اسکوئر، تی و آنالیز واریانس یک‌طرفه، در سطح معنی‌داری $P < 0/05$ تجزیه و تحلیل شدند.

یافته‌ها

از ۲۰۰ دانشجوی پزشکی شرکت‌کننده در این مطالعه ۴۰ نفر (۲۰٪) مذکر و ۱۶۰ نفر (۸۰٪) مؤنث بودند. میانگین سن دانشجویان $26/16 \pm 0/9$ بود. ۶۵ نفر (۳۲/۵٪) در مقطع علوم پایه، ۲۷ نفر (۱۲/۵٪) در مقطع فیزیوپاتولوژی، ۲۴ نفر (۱۲٪) در مقطع استاژر یک، ۲۰ نفر (۱۰٪) در مقطع استاژر دو و ۶۴ نفر (۳۲٪) اینترن بودند.

در حیطه مهارت‌های تدریس، قدرت بیان و تفهیم مطالب درسی ($4/68 \pm 0/40$)، در حیطه رعایت اصول و قوانین آموزشی، ارائه یک جزوه جامع و کامل برای درس مربوطه ($3/84 \pm 1/20$)، در حیطه مهارت‌های ارزشیابی، متناسب بودن ارزشیابی استاد با مطالب تدریس‌شده ($4/29 \pm 0/80$)، در حیطه ویژگی‌های فردی استاد، داشتن ظاهر مرتب و آراسته ($4/50 \pm 0/66$)، در حیطه مهارت‌های ارتباطی، عدم سوگیری و تحقیر دانشجویان ($4/44 \pm 1/01$) و در حیطه مهارت‌های بالینی، مفید و کاربردی بودن آموزش درمانگاهی ($4/75 \pm 0/54$)، بالاترین امتیاز را به خود اختصاص دادند (جدول ۱).

در حیطه مهارت‌های تدریس، ۱۷۷ نفر (۸۸/۵٪) قدرت بیان

ترتیب تسلط علمی بر تدریس، شیوایی بیان، نحوه سامان‌دهی و تنظیم درس و علاقه‌مندی به تدریس است؛ بنابراین این ویژگی باید اولویت اول کمیته جذب دانشگاه برای جذب هیأت علمی باشد و اغماض در این زمینه منجر به افت کیفیت آموزشی دانشگاه و در نهایت کیفیت خدمات‌رسانی در حیطه سلامت کشور خواهد شد.

جدول ۱- توزیع فراوانی نسبی (درصد)، میانگین و انحراف معیار پاسخ دانشجویان به سؤالات مربوط به معیارهای ارزشیابی اساتید

میانگین کل هر حیطه	میانگین و انحراف معیار	بی‌اهمیت	کم‌اهمیت	نسبتاً مهم	مهم	بسیار مهم	معیارهای ارزشیابی اساتید	
۶۱±۶/۸	۴/۸۰±۰/۷۴	۰	۰/۵	۱/۵	۱۵/۵	۸۲/۵	تسلط بر موضوع درس	مهارت‌های تدریس
	۴/۶۸±۰/۴۰	۰	۰/۵	۱	۱۰	۸۸/۵	قدرت بیان و تفهیم مطالب درسی	
	۴/۲۰±۰/۸۴	۰/۵	۲/۵	۲۴	۴۰/۵	۳۲/۵	داشتن طرح درس و بیان آن برای دانشجویان	
	۳/۸۱±۰/۹۸	۱/۵	۷	۲۹/۵	۳۳	۲۹	بیان اهمیت هر درس در شروع آن	
	۳/۸۰±۰/۹۶	۱/۵	۷	۲۸/۵	۳۶	۲۷	ارائه منابع مورد استفاده استاد جهت تدریس	
	۴/۲۵±۰/۷۶	۰/۵	۰/۵	۱۵	۴۱/۵	۴۲/۵	ارائه مطالب جدید علمی	
	۴/۲۲±۰/۷۳	۰	۰	۱۸	۴۲	۴۰	صرف وقت جهت حل مشکلات و سؤالات دانشجویان	
	۳/۹۶±۰/۹۱	۲	۱/۵	۲۷	۳۷/۵	۳۲	فراهم کردن موقعیت برای تفکر دانشجویان	
	۳/۴۳±۱/۰۴	۴/۵	۱۰/۵	۴۰/۵	۲۶	۱۸/۵	پرسیدن سؤال از دانشجویان در جریان تدریس	
	۲/۶۸±۱/۲۴	۲۰	۲۶	۲۹/۵	۱۴	۱۰/۵	دادن مسؤولیت ارائه بخشی از دروس به دانشجویان	
	۴/۴۲±۰/۷۴	۱	۱	۶/۵	۳۸	۵۳/۵	ارائه مطالب درسی به صورت کاربردی همراه با مثال‌های مناسب	
۴/۱۵±۰/۸۶	۰/۵	۲/۵	۲۰	۳۵	۴۲	استفاده از وسایل کمک آموزشی		
۴/۲۷±۰/۹۰	۱/۵	۱	۱۹	۲۶	۵۲/۵	جمع‌بندی مطالب ارائه‌شده در پایان تدریس		
۴/۲۷±۰/۸۵	۱	۲/۵	۱۳	۳۵	۴۸/۵	ایجاد انگیزه برای مطالعه بیشتر توسط دانشجو		
۴/۳۶±۰/۷۵	۰/۵	۱/۵	۹/۵	۳۸	۵۰/۵	قدرت رهبری و اداره کلاس		
۲۴±۴/۵۱	۴/۰۵±۰/۸۴	۰/۵	۳	۲۱	۴۱	۳۴	رعایت زمان شروع و پایان کلاس	اصول و قوانین آموزشی
	۴/۰۷±۰/۸۸	۲/۵	۱/۵	۱۶	۴۶	۳۴	استفاده صحیح از تمام وقت کلاس	
	۳/۲۹±۱/۰	۶/۵	۹	۴۴	۲۹/۵	۱۱	الزام دانشجویان به رعایت مقررات آموزشی	
	۲/۹۵±۱/۲۲	۱۷	۱۴	۳۷/۵	۱۹/۵	۱۲	انجام حضور و غیاب دقیق در کلاس	
	۲/۶۳±۱/۳۶	۲۸/۵	۲۰/۵	۲۱/۵	۱۸	۱۱/۵	تأثیر دادن حضور و غیاب دانشجو در نمره نهایی	
	۳/۸۴±۱/۲۰	۵/۵	۸/۵	۲۲/۵	۲۳/۵	۴۰	ارائه یک جزوه جامع و کامل برای درس مربوطه	
۳/۶۲±۱/۰۵	۵	۶	۳۳/۵	۳۲/۵	۲۳	الزام دانشجو به مطالعه کتاب برای درس مربوطه		
۱۷±۳/۲۸	۳/۴۰±۱/۰۹	۸	۸	۵۳/۵	۳۳	۱۵/۵	انجام ارزشیابی مرحله‌ای در طول ترم	مهارت‌های ارزیابی
	۳/۸۴±۰/۹۷	۲	۷/۵	۲۲/۵	۴۰/۵	۲۷/۵	برگزاری امتحان جامع و دقیق در پایان ترم	
	۴/۲۹±۰/۸۰	۰/۵	۱/۵	۱۴/۵	۳۵	۴۸/۵	متناسب‌بودن ارزشیابی استاد با مطالب تدریس شده	
	۳/۰۸±۱/۱۴	۱۰/۵	۱۸	۳۵/۵	۳۴/۵	۱۱/۵	ارائه سؤال از مباحث تدریس توسط دانشجو	
۲/۵۳±۱/۱۵	۲۳/۵	۲۴/۵	۳۲	۱۵	۵	خواستن تکالیف تحقیقی از دانشجویان		
۲۳±۳/۵۵	۴/۴۹±۰/۶۲	۰	۰	۷	۳۶/۵	۵۶/۵	داشتن اعتماد به نفس	ویژگی‌های فردی و ویژگی‌ها
	۴/۵۰±۰/۶۶	۰	۱/۵	۵	۳۵	۵۸/۵	داشتن ظاهر مرتب و آراسته	
	۴/۲۳±۰/۸۷	۰/۵	۳/۵	۱۶	۳۲	۴۸	صدا و لهجه استاد	
	۳/۵۶±۱/۱۳	۵	۱۰	۲۷/۵	۳۰	۲۷/۵	رعایت ارزش‌های اسلامی	
	۳/۴۷±۱/۱۱	۵	۱۲/۵	۳۴	۲۷	۲۱/۵	داشتن سابقه طولانی تدریس	
	۳/۳۸±۱/۲۰	۸/۵	۱۱/۵	۳۷	۱۹/۵	۲۳/۵	رتبه دانشگاهی مدرس	
۱۶±۲/۶۰	۴/۳۷±۰/۷۵	۰	۱/۵	۱۲/۵	۳۳/۵	۵۲/۵	برقراری ارتباط صمیمانه با دانشجو	مهارت‌های ارتباطی
	۴/۱۹±۰/۸۷	۱/۵	۱/۵	۱۶/۵	۳۷/۵	۴۳	انعطاف‌پذیری نسبت به رفتار دانشجویان	
	۳/۴۹±۱/۱۷	۶	۱۴	۲۹/۵	۲۶	۲۴/۵	شناخت دانشجویان به اسم	
	۴/۴۴±۱/۰۱	۳/۵	۴/۵	۴/۵	۱۹	۶۸/۵	عدم سوگیری و تحقیر دانشجویان	

ادامه جدول ۱- توزیع فراوانی نسبی (درصد)، میانگین و انحراف معیار پاسخ دانشجویان به سؤالات مربوط به معیارهای ارزشیابی اساتید

میانگین کل هر حیطه	میانگین و انحراف معیار	بی‌اهمیت	کم‌اهمیت	نسبتاً مهم	مهم	بسیار مهم	معیارهای ارزشیابی اساتید
۷۷±۸/۵۶	۴/۵۰±۰/۶۶	۰	۲/۸	۹	۳۹/۸	۵۶/۵	حضور بموقع استاد در امور آموزش بخش (راند، کنفرانس)
	۳/۸۶±۰/۹۱	۲/۸	۳/۷	۲۱/۳	۴۹/۱	۲۳/۱	توجه به حضور مرتب و بموقع دانشجویان در بخش
	۴/۰۳±۰/۸۱	۹	۱/۹	۲۰/۴	۴۶/۳	۳۰/۶	بیان مناسب وظایف دانشجویان
	۳/۶۰±۰/۷۷	۴/۶	۷/۴	۳۵/۲	۲۸/۷	۲۴/۱	توجه به ارتباط متقابل دانشجویان و کارکنان
	۴/۳۹±۰/۷۰	۰	۰/۹	۷/۴	۴۱/۷	۵۰	ارتباط مناسب استاد با دانشجویان
	۴/۲۸±۰/۷۲	۰	۰	۱۵/۷	۳۹/۸	۴۴/۴	ارتباط مناسب استاد با بیماران
	۴/۲۹±۰/۸۱	۰/۹	۱/۹	۱۱/۱	۳۸/۹	۴۷/۲	توجه به معاینه و شرح حال گرفته‌شده از بیمار توسط دانشجویان
	۴/۵۹±۰/۶۵	۰	۱/۹	۳/۷	۲۷/۸	۶۶/۷	تفسیر مسائل و مشکلات بالینی برای دانشجویان
	۴/۶۳±۰/۶۲	۰	۰/۹	۴/۶	۲۵/۹	۶۸/۵	تفسیر و توضیح یافته‌های پاراکلینیک
	۴/۷۲±۰/۵۷	۰	۰/۹	۳/۷	۱۷/۶	۷۷/۸	مورد بحث قرار دادن موارد اورژانس رشته مربوطه
	۴/۶۹±۰/۶۳	۰	۰/۹	۶/۵	۱۴/۸	۷۷/۸	مفید و کاربردی بودن راند استاد
	۴/۷۵±۰/۵۴	۰	۰	۵/۶	۱۳/۹	۸۰/۶	مفید و کاربردی بودن آموزش درمانگاهی
	۴/۶۰±۰/۵۷	۰	۰	۴/۶	۳۰/۶	۶۴/۸	مشارکت دادن دانشجویان در کار درمانگاهی
	۴/۲۲±۰/۸۵	۰/۹	۰/۹	۱۹/۴	۳۲/۴	۴۶/۳	ایجاد جو مناسب در آموزش بالینی برای طرح آسان نظرات دانشجویان
	۳/۸۴±۰/۹۰	۰/۹	۴/۶	۳۰/۶	۳۷	۲۶/۹	تشویق دانشجویان به مطالعه بیشتر از منابعی که خود معرفی می‌کند.
۴/۱۰±۰/۹۷	۲/۸	۱/۹	۲۰/۴	۳۲/۴	۴۲/۶	کمک به دانشجویان برای شناخت مسؤولیت حرفه‌ای و قانونی رشته مربوطه	
۴/۲۳±۰/۸۴	۱/۹	۹	۱۳	۴۰/۷	۴۳/۵	در اختیار گذاشتن اطلاعات جدید رشته مربوطه	
۴/۰۹±۰/۹۴	۳/۷	۰/۹	۱۴/۸	۴۳/۵	۳۷	ارزیابی بالینی دانشجویان	

جدول ۲- میانگین نمره دیدگاه دانشجویان در مورد حیطه‌های شش‌گانه ارزشیابی استاد بر حسب اطلاعات فردی دانشجویان

متغیرها	حیطه‌های شش‌گانه					
	مهارت‌های تدریس	رعایت اصول و قوانین آموزشی	مهارت‌های ارزشیابی	ویژگی‌های فردی	مهارت‌های ارتباطی	مهارت‌های بالینی
جنس: مذکر (۴۰ نفر)	۶۱/۷۰±۷/۳۳	۲۳/۸۰±۴/۴۹	۱۷/۳۷±۲/۹۷	۲۲/۴۵±۳/۹۸*	۱۷/۰۷±۳/۰۲	۷۸/۱۲±۷/۱
مؤنث (۱۶۰ نفر)	۶۱/۲۰±۶/۷۱	۲۴/۶۲±۴/۵۲	۱۷/۱۰±۳/۳۶	۲۵/۰۳±۳/۳۷	۱۶/۳۴±۲/۴۸	۷۷/۴۰±۸/۶
مقطع علوم پایه (۶۵ نفر)	۶۲/۲۳±۷/۴۳	۲۴/۶۶±۵/۴۵	۱۸/۱۸±۳/۱۱**	۲۴/۱۳±۳/۴۲	۱۶/۵۶±۲/۸۲	-
تحصیلی: فیزیوتراپولوژی (۲۷ نفر)	۶۰/۵۱±۶/۴۴	۲۴/۱۱±۴/۳۰	۱۶/۸۱±۳/۱۵	۲۳/۷۰±۳/۷۲	۱۷/۰۳±۲/۴۸	-
استاژر یک (۲۴ نفر)	۶۲/۹۱±۶/۴۵	۲۴/۱۶±۳/۷۹	۱۷/۴۵±۳/۳۸	۲۳/۴۱±۳/۴۳	۱۶/۲۹±۲/۹۸	۷۷/۸۳±۱۰/۴۹
استاژر دو (۲۰ نفر)	۶۰/۱۰±۶/۵۶	۲۳/۸۰±۴/۶۰	۱۶/۲۰±۳/۵۱	۲۴/۵۰±۳/۳۷	۱۶/۲۵±۲/۷۳	۷۶/۳۰±۹
اینترن (۶۴ نفر)	۶۰/۳۴±۶/۴۷	۲۴/۷۱±۳/۸۱	۱۶/۴۳±۳/۱۹	۲۳/۱۷±۳/۵۵	۱۶/۳۲±۲/۲۶	۷۷/۶۵±۷/۷

P=۰/۰۱** P=۰/۰۵*

حضور بموقع استاد در کلاس مطرح شده است (۱۴،۱۳). در مطالعه وکیلی و همکاران، دانشجویان جزوه گفتن استاد در کلاس را از عوامل تاثیرگذار در ارزشیابی اساتید می‌دانستند که شاید بتوان گفت جزوه گفتن استاد، حجم مطلب درسی، سطح دشواری درس و زمان برگزاری و فضای فیزیکی کلاس از مهم‌ترین عوامل مخدوش‌کننده ارزشیابی استاد به شمار می‌آیند (۱۱). در تحقیق حاضر، در حیطه ارزشیابی، مهم‌ترین معیار از دید

در حیطه رعایت اصول و قوانین آموزشی، ارائه یک جزوه جامع و کامل برای درس مربوطه، بالاترین امتیاز و بعد از آن به ترتیب استفاده صحیح از تمام وقت کلاس و رعایت زمان شروع و پایان کلاس از دید دانشجویان اهمیت زیادی داشت. در تحقیق نوایی و همکاران در بابل نیز دانشجویان حضور بموقع در کلاس را با نظر کاملاً موافق (۶۰/۴)، عامل مهم در ارزیابی مدرس مطرح نمودند (۱۲)؛ همچنین در تحقیق آشتیانی (۵۱/۰) و جوادیان در دانشگاه بابل (۸۸/۵) نیز عامل بسیار مهم از دیدگاه دانشجویان،

کاربردی بودن آموزش درمانگاهی و با کمی تفاوت، مورد بحث قرار دادن موارد فوری و مفید و کاربردی بودن راند استاد بود. رفیعی و جوادزاده نیز آموزش مهارت‌های بالینی سرپایی را مهم‌ترین معیار ارزشیابی استاد گزارش کردند (۱۰)؛ فراموش شدن آموزش درمانگاهی و موارد فوری به دانشجویان و برخورد بیشتر آنان بعد از فراغت از تحصیل با این موارد، می‌تواند دلیل توجیه این امر باشد.

در این تحقیق، رابطه معنی‌داری بین جنس و ویژگی‌های فردی استاد وجود داشت؛ به طوری که دانشجویان دختر در مقایسه با دانشجویان پسر، برای جنبه‌های شخصیت فردی استاد، اهمیت بیشتری قائل بودند که می‌تواند ناشی از دقت توجه و سخت‌گیری بیشتر خانم‌ها در این خصوص باشد.

همچنین رابطه معنی‌داری بین دیدگاه دانشجویان مقطع علوم پایه و بالینی در مورد مهارت‌های ارزشیابی وجود داشت؛ به طوری که دانشجویان علوم پایه، مهارت‌های ارزشیابی استاد را خوب و دانشجویان مقطع بالینی این مهارت را ضعیف بیان کردند؛ شاید به این دلیل که ارزشیابی در دوران علوم پایه بر اساس مطالب تئوری صرف گفته شده به دانشجویان و منابع در دسترس برای مطالعه آنان می‌باشد ولی ارزشیابی دوران بالینی بر اساس مهارت‌های آموزش داده شده در بیمارستان بوده که منابع کمتری در اختیار دانشجویان می‌باشد و بیشتر نیاز به تمرین عملی و کسب تجربه بیشتر دارد و از حالت یادگیری بر اساس تئوری محض خارج می‌شود؛ به طور کلی ارزشیابی بالینی در قالب استاندارد، کاری سخت و نیازمند تبحر می‌باشد.

در مطالعه وکیلی نیز تفاوت معنی‌داری بین دیدگاه دانشجویان نسبت به ارزشیابی اساتید در مقاطع پایه و بالینی پزشکی و کارشناسی و کاردانی مشاهده شد (۱۱)؛ شاید این اختلاف‌ها به دلیل متفاوت بودن دانشجویان در رشته‌های مختلف باشد؛ علت این اختلاف در دیدگاه دانشجویان بین مقاطع و دانشکده‌های مختلف ممکن است به متفاوت بودن سطح انتظارات، قضاوت و درک دانشجویان از دانشگاه و استاد و انگیزه تحصیلی آنها مربوط باشد؛ به هر حال هرچند ممکن است دانشجویان در تشخیص ملاک‌های یک استاد خوب، دچار اشتباه شوند، ولی اولویت‌هایی را که به عنوان «خیلی مهم» انتخاب نمودند، واقعاً مهم و اساسی هستند.

دانشجویان متناسب بودن ارزشیابی استاد با مطالب تدریس شده بود اما در تحقیق ملکشاهی و همکاران، برگزاری امتحان جامع و دقیق در پایان ترم مهم‌ترین جنبه تدریس اثربخش بود (۷).

بنابراین استاد به عنوان مدیر کلاس موظف به ارائه طرح درس به فراگیران می‌باشد تا با یک طرح درس منظم بتواند یک ارزشیابی دقیق را طراحی کند.

در این مطالعه، در حیطه ویژگی‌های فردی استاد، داشتن ظاهر مرتب و آراسته از اهمیت بیشتری برخوردار بود که با مطالعه شکورنیا و همکاران در دانشگاه علوم پزشکی اهواز و نوابی و همکاران در بابل مطابقت دارد؛ در این مطالعات، ویژگی‌های شخصیتی استاد در اولویت اول قرار گرفت (۱۲،۸). در تحقیق وکیلی و همکاران نیز دانشجویان آراستگی ظاهر و شوخ‌طبعی استاد در کلاس را از عوامل تأثیرگذار خیلی مهم دانستند (۱۱)؛ اما در مطالعه ملکشاهی و همکاران، در بخش ویژگی‌های فردی، داشتن اعتماد به نفس (۸۱/۲٪) توسط دانشجویان به عنوان اولویت خیلی مهم برای استاد مطرح شده است (۷)؛ حسینی و سرچمی نیز داشتن اعتماد به نفس را یکی از ویژگی‌های معلم اثربخش اعلام کردند و معتقدند که دانشجویان به راحتی وجود یا عدم وجود اعتماد به نفس را در استاد تشخیص می‌دهند و این امر می‌تواند در فرایند تدریس و یادگیری تأثیر داشته باشد (۱۵)؛ اعتماد به نفس در تحقیق حاضر در اولویت دوم قرار گرفت.

در این پژوهش، در حیطه مهارت‌های ارتباطی، مهم‌ترین معیار از دید دانشجویان، عدم جبهه‌گیری و تحقیر دانشجویان بود. در مطالعه ملکشاهی و همکاران نیز بالاترین امتیاز (۸۵/۵٪) گزینه احترام و ارزش برای دانشجو در بخش مهارت‌های ارتباطی بود. (۷).

احترام یکی از اساسی‌ترین نیازهای انسان از دیدگاه «مازلو» محسوب می‌گردد و مطمئناً در فرایند تدریس احترام به فراگیران می‌تواند دستیابی به اهداف یادگیری را تسهیل نماید.

برقراری ارتباط با دانشجویان و مواردی دیگر از این قبیل را می‌توان با آموزش برخی از اصول روانشناسی و با شرکت اساتید در بدو استخدام در کارگاه‌های آموزشی طراحی شده توسط مراکز توسعه آموزش کسب نمود.

از دیدگاه ۱۰۸ نفر از دانشجویانی که حیطه مهارت‌های بالینی را ارزیابی کرده بودند، مهم‌ترین معیارها به ترتیب مفید و

نتیجه گیری

ارزشیابی توسط دانشجویان می‌تواند شاخص گرانبهایی از تأثیر آموزش باشد و در بهبود آن مؤثر افتد ولی این نوع ارزشیابی اغلب زمانی مفید خواهد بود که بر اساس ابزار استاندارد با روایی و پایایی لازم و جزئی از یک برنامه وسیع شامل برنامه‌های ارزشیابی دیگر و یک برنامه سیستماتیک برای پیشرفت اعضای هیأت علمی هم باشد.

گزینه‌هایی که از اولویت پایین‌تری برخوردار بودند، ممکن است ناشی از بی‌توجهی به اهمیت ارزشیابی، عدم علاقه و انگیزه در صرف وقت و حوصله از طرف اساتید و دانشجویان باشد. در هر صورت ارزشیابی استاد توسط دانشجو با استفاده از پرسشنامه کاری است که به طور معمول انجام می‌شود اما برای استفاده این ارزشیابی‌ها باید داده‌های به دست آمده از روایی و پایایی لازم برخوردار باشند (۱۴).

منابع:

- 1- Ghorbani R, Haji-Aghajani S, Heidarifar M, Andade F, Shams-Abadi M. Viewpoints of nursing and para-medical students about the features of a good university lecturer. *Koomesh*. 2009; 10 (2): 77-84. [Persian]
- 2- Boyd D, Goldhaber D, Lankford H, Wyckoff J. The effect of certification and preparation on teacher quality. *Future Child*. 2007; 17 (1): 45-68.
- 3- Aliasgharpour M, Monjamed Z, Bahrani N. Factors affecting students' evaluation of teachers: comparing viewpoints of teachers and students. *Iranian Journal of Medical Education*. 2010; 10 (2): 186-95. [Persian]
- 4- Ranjbar M, Vahid Shahi K, Mahmoudi M. Viewpoints of the attending and medical students about the student's evaluation of the attending, Mazandaran University of Medical Sciences, Sari, 2005. *Journal of Mazandaran University of Medical Sciences*. 2007; 56 (16): 126-35. [Persian]
- 5- Chickering AW. *The Modern American College*. San Francisco: Jossey-Bass; 1981.
- 6- Rafeey M, Javadzadeh A. Effective factors in evaluation of university professors' teaching: clinical residents' point of view in Tabriz University of Medical Sciences. *Iranian Journal of Medical Education*. 2011; 11 (3): 269-78. [Persian]
- 7- Malekshahi F, Shaikhian A, Tarrahi Mohammad J. Attitude of students of Lorestan Medical Science University towards priorities in teachers assessment, 2008. *Iranian Journal of Nursing Research*. 2011; 5 (19): 16-24. [Persian]
- 8- Shakournia A, Elhampour H, Mozaffari A, Dasht Bozorgi B. Ten year trends in faculty members' evaluation results in Jondi Shapour University of Medical Sciences. *Iranian Journal of Medical Education*. 2008; 7 (2): 309-16. [Persian]
- 9- Shakurnia A, Motlagh ME, Malayeri AR, Jouhanmardi A, Komaili Sani H. Students' opinion on factors affecting faculty evaluation in Jondishapoor Medical University. *Iranian Journal of Medical Education*. 2005; 5 (2): 109-117. [Persian]
- 10- Moezi M, Shirzad HA, Zamanzad B, Roohi H. Evaluation process in viewpoints of academic staff and students in Shahrekord University of Medical Sciences. *Shahrekord University of Medical Sciences Journal*. 2010; 11 (4): 63-75. [Persian]
- 11- Vakili A, Hajaghajani S, Rashidy-Pour A, Ghorbani R. An investigation of factors influencing student evaluation of teacher performance: a comprehensive study in Semnan University of Medical Sciences. *Koomesh*. 2011; 12 (2): 93-103. [Persian]
- 12- Navabi N, Jahanian I, Haji Ahmadi M, Parvaneh M. Criteria for a desirable teacher from the view point of students of Babol University of Medical Sciences. *Journal of Babol University of Medical Sciences*. 2010; 12 (Suppl.1): 7-13. [Persian]
- 13- Osati Asthiani Z, Hosseinabadi F, Meshkani Z. Characteristics of an effective teacher from medical students' viewpoints in Tehran University of Medical Sciences. In: *The proceeding of 6th National Congress on Medical Education*. Tehran: Shaid Beheshti University of Medical Sciences; 2004. p:84. [Persian]
- 14- Javadian Y, Miri SM, Alizadeh Navaei R, Karimi P. Evaluation of theory teaching from students' points of view in Babol Medical University, 1st term of 2001-2002. *Journal of Babol University of Medical Sciences*. 2003; 5 (Suppl 2): 61-56. [Persian]
- 15- Hossini M, Sarchami R. Attitude of students of Qazvin Medical University towards priorities in teachers assessment. *The Journal of Qazvin University of Medical Sciences*. 2002; 6 (2): 33-37. [Persian]

Assessment of Birjand Medical School students' attitudes toward the criteria of academic evaluation in 2009

A. Fesharakinia¹, T. Khazaei², Z. Khazaei³, M. Mohammadpoor⁴

Background and Aim: Academic evaluation is one of the strategies applied for the enhancement of teaching conditions. Student-based evaluation is one of the most common kinds of evaluation. The current study is aimed at the identification of important criteria of academic evaluation from the viewpoint of medical school students.

Materials and Methods: This is a descriptive, cross-sectional study. The society consists of all the students of Birjand medical school in the academic year 2009-2010 (n=200), according to the census carried out in this regard). The assessment tool was a researcher-made questionnaire that consists of 55 questions in 6 fields of teaching skills, personal characteristics, communicational skills, evaluation skills, clinical skills, and also observing rules and principles. The data were analyzed by SPSS software using descriptive-analytic statistics.

Results: In the category of teaching skills the highest priority in evaluating professors was reported for verbal skills and the ability to get the lessons through (88.5%). In the category of personal characteristics, being well-dressed and polite (58.5%), in the category of communicational skills, fairness to all (68.5%), in the category of considering rules and principles, delivering comprehensive pamphlets for related studying materials and observing start and end time of the classes (34%), and in the category of evaluation skills, the suitability of academic evaluation for studying materials (48.5%) had the highest priorities. Moreover, there was a significant relationship between the gender of students and the personal characteristics of professors and was significant relationship between the degree with category of evaluation skills (P<0.05).

Conclusion: Although students can well realize the most important criteria of academic evaluation, they don't prioritize all characteristics that make a professor scientifically qualified for his profession. This can reduce the validity and reliability of academic evaluation.

Keywords: Education, Medical; Educational Measurement; Faculty, Medical; Students, Medical

Modern Care, Scientific Quarterly of Birjand Nursing and Midwifery Faculty. 2012; 9 (1):49-56

Received: October 9, 2011 Last Revised: June 24, 2012 Accepted: July 7, 2012

¹ Associate Professor, Department of Pediatrics, Faculty of Medicine, Birjand University of Medical Sciences, Birjand, Iran

² Corresponding Author, Instructor, Department of Operation & Anesthesia, Faculty of Paramedical Science, Birjand University of Medical Sciences, Birjand, Iran azar.khazaie@yahoo.com

³ Assistant Professor, Department of Obstetrics & Gynecology, Faculty of Medicine, Birjand University of Medical Sciences, Birjand, Iran

⁴ Physician